

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΙΣΤΟΡΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ
ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ»

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Τίτλος μαθήματος	Χώρος και Διαχείριση Πολιτιστικής Κληρονομιάς στα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη	
Εξάμηνο	1 ^ο	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ

Υπεύθυνος μαθήματος	Ελένη Γ. Γαβρά , Αναπλ. Καθηγήτρια ΒΣΑΣ σε συνεργασία με τον Παναγιώτη Μιχαηλίδη , Επίκ. Καθηγητή ΒΣΑΣ. Στο μάθημα συμμετέχει ως εξωτερική συνεργάτις η Κλεονίκη Γκιουφή , Αρχιτέκτων Πολεοδόμος, υπ. Δρ Τμ. ΒΣΑΣ.
Γραφείο προσωπικού	KZ2, 234B –Ελένη Γ. Γαβρά ΓΔ4, 415 –Παναγιώτης Μιχαηλίδης

Τηλέφωνο	2310.891458/ –Ελένη Γ. Γαβρά, 2310.891733/ –Παναγιώτης Μιχαηλίδης
e-mail	egavra@uom.gr ; pmichailidis@uom.gr
Ώρες γραφείου	.....

Περιγραφή μαθήματος
<p>Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η διαχείριση και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου. Η ανάδειξη και προστασία της εικόνας της πόλης με άξονα την βιώσιμη ανάπτυξη, αποτελεί το βασικό παράδειγμα αυτής της διερεύνησης. Στο πλαίσιο της γεωγραφικής περιοχής αναφοράς του μαθήματος (ΝΑ Ευρώπη) εξετάζονται ζητήματα σχεδιασμού της πόλης και οι επικοινωνιακές πολιτικές για τη διαχείριση της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Η πρόσβαση σε γνώσεις και πρακτικές σχετικά με τη συνάντηση των διαφορετικών πολιτισμών, την κατανόηση λαών και πολιτισμών, την ανάδειξη και προβολή της τοπικής κουλτούρας, την αποδοχή της ετερότητας, όπως αυτά αποτυπώνονται στον χώρο και δημιουργούν εναύσματα για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς στα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη, αποτελούν ζητούμενα/ στόχους αυτού του μαθήματος. Παράλληλα επιχειρείται η εκπαίδευση σε πολιτικές προώθησης και διαχείρισης της “πολιτιστικής ταυτότητας” ενός τόπου μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών ψηφιοποίησης.</p> <p>Το μάθημα οργανώνεται σε θεωρητικό και εργαστηριακό επίπεδο:</p> <p>Στο θεωρητικό επίπεδο αναπτύσσονται ενότητες που αφορούν εισαγωγικές έννοιες και θεωρίες πολιτισμού, έννοιες και όρους των συγγενών τόπων, την διαχείριση και ανάδειξη του πολιτισμικού και οικιστικού αποθέματος, τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους, τους πολιτισμικούς οργανισμούς και τις πολιτικές διαχείρισης και σύγχρονα πολιτισμικά επίκεντρα.</p> <p>Σε εργαστηριακό επίπεδο, η χρήση πολυμέσων και ΤΠΕ, όπως η εξοικείωση με εργαλεία ψηφιακής αποτύπωσης μνημείων, εικονικής προβολής και η δημιουργία σχετικών ιστολογίων αποσκοπούν στην σύνδεση των</p>

θεωρητικών εννοιών με εργαστηριακές εφαρμογές και την εμπέδωση αυτών.

Ακαδημαϊκή στοχοθεσία

- Γνώση θεωριών χώρου και ορισμός αστικών πολιτικών.
- Προσδιορισμός πολιτισμικού και οικιστικού αποθέματος μέσω διαχείρισης και ανάδειξης.
- Εκτίμηση της αξίας του πολιτισμικού αποθέματος στο χώρο αναφοράς.
- Ανάλυση και σχολιασμός της πολιτιστικής κληρονομιάς, σε συνάρτηση με τη πολιτιστική ταυτότητα ενός τόπου.

Γνωστική στοχοθεσία

- Εφαρμογή ΤΠΕ στην διαχείριση του πολιτισμικού αποθέματος στο χώρο αναφοράς.
- Χρήση πολυμέσων για την προβολή του πολιτισμού ενός τόπου.
- Κινητοποίηση για θέματα προβολής και προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου.
- Εξοικείωση και εμπέδωση της αντιληπτικής θεώρησης περί «συγγενών τόπων».
- Αξιολόγηση της προστασίας και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς ως προσδοκώμενο κοινό όφελος ή προϊόν προσέλκυσης κεφαλαίου.
- Κατανόηση των νέων αστικών πολιτικών και αξιολόγηση της εφαρμογής τους στο χώρο αναφοράς (Βαλκάνια και Ανατολική Ευρώπη).
- Εξοικείωση με τα θέματα επιχειρησιακού σχεδιασμού και διαχείρισης της πολιτιστικής ταυτότητας ενός τόπου.

Μέθοδος διδασκαλίας

Το μάθημα οργανώνεται σε θεωρητικό και εργαστηριακό επίπεδο:

Στο θεωρητικό επίπεδο αναπτύσσονται ενότητες που αφορούν εισαγωγικές έννοιες και θεωρίες πολιτισμού, έννοιες και όρους των συγγενών τόπων, την διαχείριση και ανάδειξη του πολιτισμικού και οικιστικού αποθέματος, τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους, τους πολιτισμικούς οργανισμούς και τις πολιτικές διαχείρισης και σύγχρονα πολιτισμικά επίκεντρα.

Σε εργαστηριακό επίπεδο, η χρήση πολυμέσων και ΤΠΕ, όπως η εξοικείωση με εργαλεία ψηφιακής αποτύπωσης μνημείων, εικονικής προβολής και η δημιουργία σχετικών ιστολογίων αποσκοπούν στην σύνδεση των θεωρητικών εννοιών με εργαστηριακές εφαρμογές και την εμπέδωση αυτών.

Το μάθημα οργανώνεται με κύκλο παρουσιάσεων οι οποίες πλαισιώνονται από κριτική συζήτηση και προβολή εποπτικού υλικού και παραδειγμάτων με νέες τεχνολογίες. Οι διαλέξεις γίνονται από την διδακτική ομάδα του μαθήματος και εξωτερικούς διδάσκοντες από τον ευρύτερο επιστημονικό-ακαδημαϊκό χώρο, όπου κριθεί απαραίτητο (βλπ. σχετικά ανάλυση μαθημάτων).

Υπολογισμός βαθμολογίας

Ο υπολογισμός του τελικού βαθμού προκύπτει σε συνάρτηση και με την εργασία των φοιτητριών/τών. Οι εργασίες – με συγκεκριμένη θεματική- θα ανατεθούν στους φοιτητές από την διδακτική ομάδα και θα παρουσιαστούν στην τάξη –υποχρεωτικά- πριν το τέλος του εξαμήνου. Επικουρία, συμμετοχή σε συνέδρια και συναφής συμπληρωματική εργασία στο πλαίσιο του ΠΜΣ και του Τμήματος γενικότερα, συνεκτιμώνται και συνυπολογίζονται στο συνολικό βαθμό.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Γετίμης Π., Καυκαλάς Γ. (επιμ.). 2003. *Χώρος και Περιβάλλον: παγκοσμιοποίηση – διακυβέρνηση* -

βιωσιμότητα, Ινστιτούτο Αστικού Περιβαλλοντικού και Ανθρώπινου Δυναμικού - Πάντειο Πανεπιστήμιο.

- ESTIA – Interreg IIC. 2000. *Προτεραιότητες χωρικού σχεδιασμού στη ΝΑ Ευρώπη*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Τμήμα Αρχιτεκτόνων – Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης – Ερευνητική Μονάδα Χωρικής Ανάπτυξης (διαθέσιμο και στο: <http://estia.arch.auth.gr/prog3.htm>).
- Παπαδοπούλου Π., 2005. *Ποια Ευρώπη;*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη
- Παπαδοπούλου Π., 1995. *Πόλη και πολεοδομία στην πρώην Σοβιετική Ένωση 1917-1985*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη
- Καυκαλάς Γ. & Σπυριδωνίδης Ν.- (επιμ.). (1994), *Θεσμοί παρέμβασης σε κέντρα πόλεων: η περίπτωση του Ιστορικού Εμπορικού Κέντρου της Θεσσαλονίκης* (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Τμήμα Αρχιτεκτόνων – Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης).
- Nistor, S. 2002. *Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στη Ρουμανία. Συλλογή νόμων και κανονισμών*. Βουκουρέστι: Ion Mincu University of Architecture and Urbanism (στη ρουμανική).
- Γαβρά, Ε. 2003. *Πολιτισμικό απόθεμα και αρχιτεκτονική κληρονομιά στα Βαλκάνια. Διαχείριση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Neacsu N. 1999. *Tourism and Sustainable Development* (στη ρουμανική), Βουκουρέστι: Expert editions.
- Niculescu N.G. 2000. *Post socialist Romania confronted with underdevelopment*, Bucharest: Economica editions.
- Αγγελίδης, Μ. 2004. *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χωρική ανάπτυξη*, Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π.
- Βουδούρη, Δ. 1992. *Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην προοπτική της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς*, Αθήνα: ΕΚΕΜ, Παπαζήση.
- Γαβρά, Ε. «Πλαίσιο και πολιτικές προστασίας και διαχείρισης του οικιστικού και πολιτισμικού αποθέματος στην π.ΓΔΜ σήμερα. Η ευρωπαϊκή προοπτική» στο: Ι.Κολιόπουλος, Κ.Χατζικωνσταντίνου, Β.Γούναρης (επιμ.), *Η διασυνοριακή συνεργασία Ελλάδας-ΠΓΔΜ ως ζητούμενο*, Εκδόσεις Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2008. (σσ.149-244) [στην ελληνική – με κριτές]. ISBN: 960-458-175-9.
- Γαβρά, Ε.Γ. «Η Διαχείριση του Πολιτιστικού και Οικιστικού Αποθέματος στη Ν.Α. Ευρώπη, στο πλαίσιο των Πολιτικών Χωρικής Ανάπτυξης: Η Περίπτωση της Ρουμανίας», Α' Επιστημονικό Συνέδριο του Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών: Διαστάσεις της Μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής, Φλώρινα 20-22/10/2006, σσ. 571-593 [στην ελληνική – με κριτές].
- Γαβρά, Ε.Γ. (2004) *Πολιτισμικό απόθεμα και αρχιτεκτονική κληρονομιά στα Βαλκάνια. Διαχείριση στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη [στην ελληνική].
- Γοσποδίνη, Α., Μπεριάτος Η. 2006. *Τα Νέα Αστικά Τοπία και η Ελληνική Πόλη*, Αθήνα: Κριτική.
- Δημητριάδης Ε., Κουσιδώνης Χ., Λαγόπουλος Α.Φ. (επιμ.). 2002. *Επανασχεδιασμός υποβαθμισμένων και κατεστραμμένων περιοχών της Ευρώπης*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Δημητριάδης Σ.Ν., Α.Σ. Πομπόρτσης, Ε. Γ. Τριανταφύλλου, *Τεχνολογία πολυμέσων θεωρία και πράξη*, Εκδόσεις Τζιόλα, 2004.
- Επανασχεδιασμός υποβαθμισμένων και κατεστραμμένων περιοχών της Ευρώπης. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου 3-5/9/2001. Επιμ. Ε.Π.Δημητριάδης, Χ.Θ. Κουσιδώνης, Α-Φ Λαγόπουλος Univ.Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.
- Ζαφείρης Χρ., 1998. *Βαλκάνιος Πραματευτής. Οδοιπορία μνήμης σε ελληνικές κοινότητες και παροικίες*, Αθήνα: Εξάντας
- Ζήβας, Δ.Α. (1997) *Τα μνημεία και η πόλη*, Αθήνα: Libro
- Καυκαλάς Γ. (επιμ.), 2004. *Ζητήματα χωρικής ανάπτυξης. Θεωρητικές προσεγγίσεις και πολιτικές*, Αθήνα: Κριτική.
- «Κλιματική αλλαγή. Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αναζητώντας λύσεις για το ελληνικό περιβάλλον. Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου 15-17/10/2009, (συντ. Σ.Ε. Τσιούρης και

Μ.Ανανιάδου Τζημπούλου). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Συμβούλιο Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Ζήτη Θεσσαλονίκη 2009. Περιλαμβάνονται δεκάδες παρουσιάσεων με κύριες θεματικές: Κλιματική Αλλαγή, Περιβαλλοντική Υγεία, Κλιματική Αλλαγή και βιωτή (Γεωργία, Πανίδα κ.α.). Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη (Χωροταξία, Πολεοδομία, Αρχιτεκτονική κ.α.). Δίκτυα Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Βιώσιμη ανάπτυξη και Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, απόβλητα κ.α.

- Κόνσολα, Ντ. 1995. *Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Λαζαρίνης Φ., Τεχνολογίες Πολυμέσων: Θεωρία, Υλικό, Λογισμικό, 1^η έκδοση, Εκδόσεις κλειδάριθμος, 2007.
- Μητούλα, Ρ. 2006. *Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος*, Αθήνα: Σταμούλη.
- Οικονόμου Μ. (2003) Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Παπαδοπούλου Π., 2003. Πολυεθνισμός και Παγκοσμιοποίηση, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ., 2004. *Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Κριτική.
- Στάγκος, Π. και Σαχπεκίδου Ε. 2000. *Δίκαιο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Στεφάνου Ι., Μητούλα Ρ. 2004. *Η παγκοσμιοποίηση, η ευρωπαϊκή ενοποίηση και η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Τροβά, Ε. (επιμ.), Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου. 2004. *Η Πολιτιστική Κληρονομιά και το Δίκαιο, Πρακτικά Συνεδρίου 2003*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Τσάλτας Γ., Κατσιμπάρδης Κ. 2003. *Αειφορία και Περιβάλλον. Η Ευρωπαϊκή και Εθνική Προοπτική*, Αθήνα: Σιδέρης.
- Τοντόροφ Ν. 2003. Η Βαλκανική Πόλη. Β' έκδοση, Αθήνα: Θεμέλιο
- V. Costello, S. Youngblood, N. E. Youngblood, *Multimedia Foundations: Core Concepts for Digital Design*, Focal Press, 1 edition, 2012.
- Gavra, E.G. «Ekistics monumental heritage in today's Turkey: current status and management prospects». «MENON: Journal of Educational Research», Issue 1, July 2012. University of Western Macedonia, Florina, Greece. (pp. 32-44). [στην αγγλική]. ISSN: 1792-8494. Διαθέσιμο και στο: http://www.kosmit.uowm.gr/site/sites/default/files/eleni_g_gavra_ekistics_monumental_heritage_in_todays_turkey_current_status_and_management_prospects.pdf
- Gavra, E.G. «Urban Policies and Architectural Heritage: concrete examples, real scenarios and cities networks in the area of SE Europe». «Studia Universitatis Babeş - Bolyai, Studia Europaea», L, 2-3, 2005. Babeş Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania, pp.379-394 [στην αγγλική – με κριτές]. ISSN: 1224-8746. Διαθέσιμο και στο: http://www.euro.ubbcluj.ro/studia/issues/steur2005_2_3.pdf
- Gavra E., Vlasidis V., «Military Cemeteries of the first world war in Macedonia Region: routes of reading history in search the common cultural heritage», International Conference: Monumental Cemeteries: Knowledge, Conservation, Restyling and Innovation, CICOP, Modena 3-5/05/2006, pp.179-189 [στην αγγλική]. ISBN: 978-88-548-1147-8.
- Getimis P., Kafkalas G. (edit.) 2007. *Overcoming Fragmentation in South-east Europe. Spatial Development Trends and Integration Potential*, U.K. Ashgate Publishing Direct Sales.
- Hall T. (επιμ.). 2005. *Αστική Γεωγραφία*, Αθήνα: Κριτική.
- Konsola N.N., 2006, *World Cultural Development and Policy*, Publications Papazisis, Athens
- Meskell L. (2006) Η αρχαιολογία στο στόχαστρο. Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- T. Vaughan, Πολυμέσα Αναλυτικός Οδηγός, 8η Έκδοση, Εκδόσεις Γκιούρδας, 2012.
- Yerolympos A. 1996. *Urban transformations in the Balkans (1820–1920)*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Αναλυτική περιγραφή	
Μάθημα (1)	Εισαγωγή στις Σπουδές του Χώρου - Θεωρίες Πολιτισμού – Αστικές Πολιτικές (εισαγωγικές έννοιες) (Θεωρητικό) / Ελένη Γ. Γαβρά
Μάθημα (2)	Πολιτισμός και Πόλη στην Ευρώπη. Συγγενείς τόποι: διερεύνηση των ορίων, συγκλίσεις και αποκλίσεις εννοιών και όρων (Θεωρητικό) / Ελένη Γ. Γαβρά, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (3)	Πολυμέσα/ Παναγιώτης Μιχαηλίδης
Μάθημα (4)	Πολιτισμικό και Οικιστικό απόθεμα: Διαχείριση, Ανάδειξη (εισαγωγικές έννοιες) (Θεωρητικό) / Ελένη Γ. Γαβρά
Μάθημα (5)	Ψηφιακές αποτυπώσεις μνημείων / Παναγιώτης Μιχαηλίδης, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (6)	Οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παράμετροι στην πολιτιστική ανάδειξη (Θεωρητικό) / Ελένη Γ. Γαβρά, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (7)	Προβολή πολιτισμού και ΤΠΕ / Παναγιώτης Μιχαηλίδης, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (8)	Πολιτισμικοί οργανισμοί, πολιτικές διαχείρισης του πολιτισμικού αποθέματος (στην Ελλάδα και διεθνώς) (Θεωρητικό) Ελένη Γ. Γαβρά, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (9)	Δημιουργία ιστολογίου-σελίδας / Παναγιώτης Μιχαηλίδης
Μάθημα (10)	Αστική εικόνα και ταυτότητα της πόλης. Σύγχρονα πολιτισμικά επίκεντρα (Θεωρητικό) / Ελένη Γ. Γαβρά, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (11)	Εικονικός τουρισμός-Marketing-Προβολή-προώθηση εικόνας πόλης / Ελένη Γ. Γαβρά, Παναγιώτης Μιχαηλίδης, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (12)	Δημιουργία ιστολογίου-σελίδας / Παναγιώτης Μιχαηλίδης, Κλεονίκη Γκιουφή
Μάθημα (13)	Σεμινάριο παρουσίασης των εργασιών από τους φοιτητές